

Etica profesională

Natalia PUTINĂ, dr., conf
conf. univ.

Tema: Principiile deontologice în raport cu autoritatea

- ❧ 1. Deontologia și autoritatea: necesitatea fundamentării principiilor
- ❧ 2. Caracteristicile ideale ale profesiilor
- ❧ 3. Analiza principiilor deontologice din perspectiva autorității

- ∞ Incredere
- ∞ Persuasiune/ arta oratorica
- ∞ Analiza critica
- ∞ Rabdare
- ∞ Iniativă
- ∞ Responsabilitate
- ∞ Atentie
- ∞ Vocabular dezvoltat
- ∞ Cultura generală/ cunoasterea limbilor
- ∞ Patriotism
- ∞ Time-management
- ∞ Rezistentă
- ∞ Ferm
- ∞ Politet
- ∞ Carisma
- ∞ Smecher
- ∞ Punctual
- ∞ Flexibilă
- ∞ Calm/calculat
- ∞ Onest/integru
- ∞ Pozitiv
- ∞ Organizat
- ∞ Pasiune

Originile autorității?

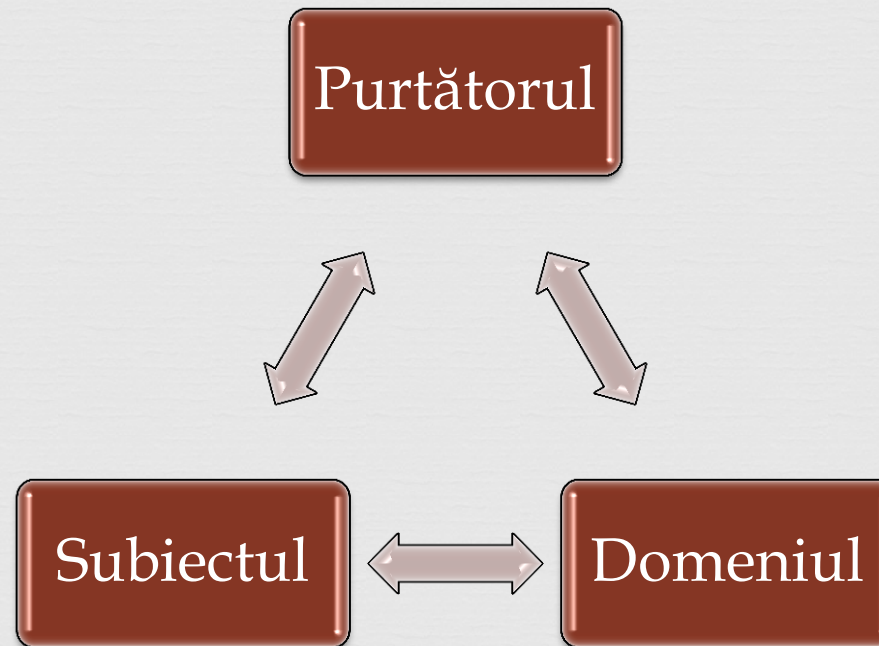

- ☞ Autoritatea tradițională:
- ☞ Autoritatea charismatică:
- ☞ Autoritatea legal-rațională:

Autoritatea

Autoritatea este o relație triadică între purtătorul **P** subiectul **S** și domeniul **D** autorității

Resursele praxiologice ale deontologiei

Deontologia operează într-o sferă ocupațională distinctă și într-un **sistem de relații interumane bazate pe autoritate.**

Nu există autoritate, pur și simplu. **Orice autoritate are un scop, se instituie teleologic.**

Prin urmare, normele morale ale deontologiei **sunt legate nemijlocit de îndeplinirea scopului pentru care s-a constituit respectiva relație de autoritate.**

- ❧ Ansamblul atribuțiilor și obligațiilor stabilite în temeiul legii în scopul realizării prerogativelor de putere publică
- ❧ Legalitatea competenței se referă la faptul că **cei care slujesc statul nu pot acționa după bunul lor plac**, activitatea lor fiind limitată de anumite acte normative
- ❧ Liniile majore ale deontologiei țin de conformitatea comportamentului profesional la reguli și principii morale
 - principiul datoriei de a munci,*
 - *principiul lucrului bine făcut,*
 - principiul respectului pentru om și pentru lucruri,*
 - principiul respectului pentru valoare și pentru lege*

necesitatea PRINCIPILOR DEONTOLOGIEI DIN PERSPECTIVA AUTORITĂȚII

- ☞ **nevoia unei fundamentări**, nevoia de a oferi purtătorilor autorității un ghid credibil de orientare.
- ☞ un asemenea ghid poate căpăta fie forma
 - *unei liste de valori morale universale,*
 - *fie a unui set de porunci derivate din acestea, dar care să aibă cel puțin o treaptă de particularizare :* aceea relativ la raporturile interumane bazate pe autoritate
- ☞ principiile deontologiei trebuie înțelese ca **norme morale universale aplicabile autorității pe baza raportării particularităților relațiilor de autoritate la valorile morale universale de bine și rău.**

Ce are este, deci, în ultimă instanță, esența morală a unei relații de autoritate?

- ☞ aceasta se instituie între oameni, cel puțin din perspectivă socio-politică, **egali în drepturi și obligații**,
- ☞ din perspectiva filosofiei umanului, **la fel de liberi unii față de alții**, cu aceleași drepturi la existență și la dezvoltarea personalității.
- ☞ relația de autoritate produce, în mod inevitabil, **un dezechilibru**:
 - unul, în temeiul profesiei sale, poruncește, dă directive, ordine, dispozițiuni,
 - celălalt execută, se supune.
 - unul dobândește puterea,
 - celălalt, în virtutea puterii primului, își îngrădește libertatea și egalitatea originară se rupe, balanța se dezechilibrează

Riscurile deontologice

☞ într-un sistem social bazat pe *organizare, sistematizare și ierarhie*, tentațiile sunt mari. Deținătorul puterii va fi tentat să se considere atotputernic, să folosească discreționar investitura sa

☞ **Bochetinschi** identifică două sensuri ale abuzului de autoritate:

- **depășirea domeniului** sau
- **depășirea subiecților**, în încercarea de extindere a autorității la nivelul tuturor și de apropiere de statutul lui Dumnezeu

Propoziție: "P este putătorul autorității în raport cu toate subiectele și în toate domeniile, atunci și numai atunci când P este Dumnezeu"

Acest comportament este identificat în conștiința dezumanizată a deținătorului puterii ca unul egoist, antiumanist

2. Caracteristicile ideale ale profesiilor

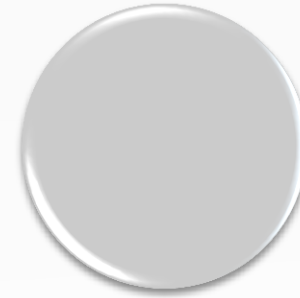
Profesia presupune o **cunoaștere a teoriilor domeniului**

Standardele de inițiere, menținere și avansare a unei persoane sunt stabilite de către corpul profesional

Cea mai dură formă de pedeapsă pentru delict profesional:
eliminarea din comunitatea profesională

Rolul profesiilor este să ducă la **satisfacerea unor nevoi sociale**, deci **practica profesională este legitimată de către comunitate**

Membrii unui grup profesional sunt legați printr-un cod etic, care prevede scopurile centrale și slujirea altruistă

Membrii unei profesii trebuie să aibă relații colegiale, iar comportamentul fiecărui membru este monitorizat colegial

În cazuri de haos sau catastrofă membrii unei profesii trebuie să fie gata să se sacrifice

Profesionalismul este considerat o *ideologie relevantă* pentru cei care lucrează în același domeniu. El exercită rolul de a *coagula cerințele comune* ale unei profesii, *întărește identitatea, crește stima de sine* a membrilor unui grup profesional.

- Expertiza în exercitarea unei profesii (*autoritatea epistemică*),
- Credința în *autonomia deciziilor profesionale* și a exercitării profesiei,
- *Identificarea* cu profesia și cu cei din acest domeniu,
- *Dedicația* pentru o lungă parte a vieții față de profesia aleasă,
- *Obligația morală* de a lucra în serviciul clientului, evitând implicarea emoțională excesivă (dar nu și empatia), arbitrariul și tratamentul preferențial nejustificat prin politicile domeniului,
- Credința în capacitatea de autoreglare și menținerea colegială a standardelor

Managerului unui oraș din Statele Unite îi este prezentat un om de afaceri proaspăt sosit în localitate. Acesta îl invită la masă, motivând că dorește să afle mai multe în legătură cu viața orașului.

În timpul mesei cei doi află că au pasiuni comune cum ar fi pescuitul sau baschetul.

Astfel, la scurtă vreme, omul de afaceri îi cere conducătorului orașului să îi arate cele mai potrivite locuri de pescuit din împrejurimi, oferindu-se să se ocupe el de tot ce ține de organizare. Cu o altă ocazie, omul de afaceri îl invită la un meci de baschet, el fiind cel care a procurat biletele.

La un moment dat municipalitatea și-a propus să achiziționeze birotică într-o cantitate considerabilă. Managerul orașului primește un apel de la prietenul său, omul de afaceri, care îi aduce aminte că firma sa activează chiar în acest domeniu și ar aprecia dacă ar primi sprijin pentru a obține contractul privind furnizarea de birotică municipalității. Managerul se află într-o mare dilemă.

- ❧ Unde a greșit managerul orașului?
- ❧ Cum poate fi aplicat raționamentul lui Kant în acest caz?
- ❧ Aplicați raționamentul lui Kant pentru a rezolva dileme etice din instituția în care vă desfășurați activitatea.

Problema relației între interesele superioare ale statului și drepturile și libertățile individuale se pune tot mai acut după recentele atentate teroriste. Acestea au constituit o justificare pentru sporirea măsurilor de securitate, în majoritatea statelor occidentale, dar mulți au văzut în aceste măsuri pericole la adresa vieții private și a libertății persoanei în general.

Sistemele complexe de supraveghere video și audio pot preveni noi atentate teroriste, dar în același timp amintesc de celebrul „telecraan” din romanul lui George Orwell, 1984, instrument prin care „fratele mai mare”, întruchiparea statului totalitar, supraveghea fiecare detaliu din viața cetățenilor.

Tot legat de lupta antiteroristă a mai apărut o controversă legată de modul în care sunt tratați suspecții de terorism, în cazul cărora se pare că prezumția de nevinovăție nu se mai aplică.

Cei care contestă măsurile prezentate mai sus sunt în primul rând îngrijorați de potențialul antidemocratic pe care acestea îl conțin, cu posibile efecte pe termen lung.

Principiile deontologice ale autorității

Principiul umanismului

Principiul altruismului

Principiul reciprocității

Principiul autorității suficiente

Principiul autorității adecvate

Principiul delegării autorității

Principiul umanismului

"Să nu privim omul niciodată numai ca mijloc, ci întotdeauna în același timp ca scop"
(Im. Kant)

- ❑ Principiul umanismului este, indiscutabil, un principiu moral universal
- ❑ El rămâne fără obiect, dacă nu este raportat la o relație umană bazată pe autoritate:
 - toate mișcările umaniste ale lumii, de la cele antice la cele renaștentiste, de la umanismul modern la cel contemporan au avut ca țel suprem **emanciparea omului de sub autoritatea totalitară,**
 - scopul a fost întotdeauna același: **libertatea umană.**
- ❑ Discuția asupra *limitelor libertății în raport cu societatea, cu divinitatea, cu granițele spiritului* alunecă inevitabil în planul delimitării autorității.
- ❑ Purtătorul autorității începe a fi moral în clipa în care își consideră supușii nu mijloace pentru realizarea scopurilor, ci propriu-zis scopuri

Principiul celei mai mari fericiri a celuilalt - principiul altruismului

- ❧ altruismul se constituie ca *valoare morală dincolo de conotațiile autorității*
- ❧ *adus, în planul autorității, altruismul generează un comportament special purtătorului autorității, care tinde să refacă dezechilibrul balanței egalității*
- ❧ procesul de echilibrare se derulează pe câteva trepte semnificative:
 1. *să recunoască dreptul la fericire al celuilalt.*

- prima și cea mai de jos treaptă a altruismului, fără de care relația de autoritate nu trece pragul umanizării.

- pentru că acceptarea dreptului la fericire al celuilalt *determină descoperirea omului de lângă noi*, în spatele rețelei ierarhice care ne dă drept de dispoziție

2. să accepte că în virtutea autorității sale poate contribui la fericirea celuilalt.

-este *treapta angajării*, a stabilirii unei relații necesare între autoritatea purtătorului și fericirea subiectului

3. să facă din fericirea celuilalt propria sa fericire.

-este *treapta moralității depline* a actului autorității, care angajează plenar purtătorul autorității într-o atitudine morală înaltă

~~— 4. cea mai înaltă treaptă a altruismului este aceea care pretinde purtătorului autorității să lupte până la sacrificiul suprem pentru fericirea celuilalt.~~

- este treapta eroismului autentic.

- este atinsă rar, de personalități de excepție, în situații de excepție.

Exemple:

- ✓ este atitudinea căpitanului care, în naufragiu, părăsește ultimul corabia,
- ✓ a comandantului care pleacă la luptă în fruntea oastei,
- ✓ a șefului de sistem care, cu prețul vieții, ține subcontrol sistemul pentru salvarea celor care-l deservește, a omului de știință care se oferă pe sine pentru a experimenta un vaccin împotriva unei boli grave, a ecleziasului care, cu prețul vieții, refuză să-și părăsească credința,
- ✓ a ziaristului care demască, cu prețul vieții, actele criminale etc.

Cele 4 trepte ale altruismului

**Recunoaște
dreptul la
fericire a
celuilalt!**

**Contribui la
fericirea
celuilalt!**

**Fă din fericirea
celuilalt
propria ta
fericire!**

**Luptă până la
sacrificiul
suprem pentru
fericirea
celuilalt**

Principiul reciprocității

"ce ție nu-ți place, altuia nu-i face"

Tezele cheie ale reciprocității:

- ☞ *accepta să te judeci pe tine însuși ca și cum te-ar judeca ceilalți,*
- ☞ *a gândi consecințele actelor tale asupra celorlalți ca și când tu însuși ai fi în locul lor*
- ☞ *a porunci astfel încât să fii convins că tu însuși ai accepta poruncile dacă ți s-ar da ție*

schimbare imaginativă de rol are un efect benefic asupra măsurii și naturii actelor de autoritate exercitate de purtător, îndemnând permanent la moderație, echilibru, dreptă judecată, cumpătare etc

Principiul autorității suficiente

- ☞ rezultă din *felul în care* purtătorul autorității *exploatează domeniul definit prin obligații, interdicții și permisiuni.*
- ☞ îndeosebi acest principiu acționează în *orizontul permisiunilor*. Se pune întrebarea:
 - cât din acest orizont este efectiv utilizat în exercitarea autorității?
 - cum este utilizată această libertate de către purtătorul autorității?
- ☞ dozează moral granițele libertății,
- ☞ invocat, din rațiuni strict pragmatice, îndeosebi de către făuritorii de legi, regulamente, dispozițiuni,
- ☞ acest principiu este considerat a fi de natură să împiedice, într-un anumit domeniu excesul de reglementare (continuă să acționeze de pe pozițiile deontologiei, pentru a doza, în raport cu libertatea subiecților autorității, utilizarea conținutului efectiv al reglementării)

Principiul autorității adecvate

- ☞ vizează natura reglementărilor utilizate, îndeosebi a celor de sanționare,
 - ☞ capacitatea purtătorului de autoritate de a aplica acest principiu ține de acordul dintre laturile *deontică și epistemică* ale autorității
 - ☞ purtătorul autorității își asumă **criterii generale de moralitate**, care să-l împiedice să-și însușească *ilegitim o autoritate epistemică sau una deontică*
 - ✓ *a te afișa ca expert în domenii în care nu ești competent,*
 - ✓ *a emite directive în domenii pentru care nu ești împuternicit,*
 - ✓ *a sancționa disproporționat în raport cu natura actelor ilicite, pentru acte inventate,*
 - ✓ *sau diferențiat în funcție de criterii subiective*
- = reprezintă încălcări ale principiului autorității adecvate

Principiul delegării autorității

Probema exigențelor morale ale actului delegării

- ❧ nu este justificată moral *orice delegare de autoritate*
- ❧ nu este justificată moral *delegarea de autoritate în orice împrejurare*
- ❧ nu este justificată moral *delegarea de autoritatea către orice persoană*

Principiul deontologic al delegării autorității generează cel puțin
trei propoziții normative:

- A. Delegarea autorității pe domenii *care țin de responsabilitatea expres asumată de purtător* este repudiată moral.
- B. Delegarea autorității *cu scopul sustragerii de la asumarea unor posibile eșecuri* sau cu alte scopuri care țin de protejarea propriei persoane este repudiată moral.
- C. *Delegarea autorității deontice* către o persoană care nu posedă autoritatea epistemică corespunzătoare este repudiată moral.
- D. La fel este repudiată și *acceptarea delegării de către persoana delegată, atunci când aceasta ar putea refuza delegarea.*